

Dormán András

A célnyelvi civilizáció oktatása és az interkulturális kompetencia fejlesztése a MID tankönyvekben – kitekintéssel az Origó B1-es nyelvvizsgára*

1. Bevezetés

Dolgozatomban bemutatom, hogy milyen kulturális tartalmak szerepelnek a tankönyvekben, hogy a kultúra tanítása miként segíti a különböző kommunikatív kompetenciák fejlesztését, és hogy miért járulhat hozzá az intrinzik és az extrinzik motiváció, valamint a teljesítménymotiváció kialakításához és fenntartásához. Ismertetem, hogy melyek azok a kultúrára és társadalomra vonatkozó ismeretek, melyeket a nyelvvizsgán is számonkérnek, illetve amelyekre a célnyelvi környezetben töltött mindennapokban is szükség van. Először a vizsgált tankönyvcsaládokat és nyelvvizsgát mutatom be, ismertetem választásom okait.

2. Az elemzett tankönyvcsaládokról és vizsgáról

Terjedelmi korlátok miatt elsősorban a Pécsi Tudományegyetem gondozásában 2013 óta megjelenő, Szita Szilvia és Pelcz Katalin szerzőpáros által írt *MagyarOK* tankönyvcsalád tankönyveit elemzem, melynek jelen dolgozat megírásáig 3 kötete jelent meg. Ez a tankönyvcsalád kb. a *Közös Európai Referenciakeret* által meghatározott B2+ szintig juttatja el a tanulókat. Jellemzően a legtöbb magyarul tanuló nem is folytatja a nyelvtanulást az alapfokú nyelvtudásszint megszerzése után, másrészt a tankönyv spirális szerkezete miatt B2 szinttől már valószínűleg kevés új kulturális tartalom jelenik meg a könyvekben, inkább a korábban tárgyalt témakörök, jelenségek bukkannak fel ismét mélyebb, bonyolultabb feldolgozási formában (Nádor 2018, 51).

A *MagyarOK* sorozat mellett Erdős József és Prileszky Csilla Akadémiai Kiadónál megjelentetett tankönyvcsaládját, a *Halló, itt Magyarország!* két kötetét is megvizsgáltam. E tankönyvcsalád szerzői még nem a *Közös Európai Referenciakeret* figyelembe véve írták meg könyveiket, de a két kötetről megállapítható, hogy körülbelül a B1 szintig juttatják el a nyelvtanulókat, így jól illeszkedik a *MagyarOK* sorozathoz.

A tankönyvválasztást részben az indokolja, hogy a *MagyarOK* az egyik legelterjedtebb *magyar mint idegen nyelv* tankönyvcsalád. Másrészt pedig az egyik legfrissebb, a további kötetek munkálatai jelen szakdolgozat elkészítésekor is zajlanak.

A *Halló, itt Magyarország!* választását az indokolta, hogy ez a tankönyvcsalád meghatározó a *magyar mint idegen nyelv* tanításában, hiszen ez volt az első igazán kommunikatív *magyar mint idegen nyelvi* tankönyv, mely a nagy nemzetközi tankönyvcsaládok mintájára készült (Nádor 2018, 55–56).

Az első kiadás 1992-ben látott napvilágot, azóta számos kiadása jelent meg. Mára a könyv használata visszaszorulóban van, azonban nem szorult ki a magyar tanításból. Köszönhető ez annak, hogy a kommunikatív *magyar mint idegen nyelvi* tankönyvek között első volt a sorban, és sokáig egyedüli, így ez a tankönyvcsalád az, amelynek szinte mindenki, számos nem

* Szakdolgozat átdolgozott szövegváltozata (KRE BTK, Budapest, 2019. Témavezető: Dr. Nádor Orsolya)

magyar mint idegen nyelv szakos nyelvtanár is ismeri a nevét. A könyv fontos erényének tartják, hogy fejezetei rövidek, egységes módon tagolódnak, így könnyen áttekinthető, alacsony óraszámban, egyénileg és csoportos oktatásban is használható, a tankönyvpiacra elérhető kiadványok között viszonylag olcsó.

Dolgozatomban nagyobb hangsúlyt fektetek a *MagyarOK* tankönyvcsalád bemutatására, hiszen ez a frissebb – ennél fogva kevésbé elemzett –, és elterjedtebb tankönyv. A két tankönyvcsalád összehasonlítása, mely jelen dolgozatban csak a kulturális tartalmak, civilizációs ismeretek bemutatása mentén történik, lehetővé teszi, hogy bemutassam, mekkora utat tett meg a *magyar mint idegen nyelv* tankönyvírás az elmúlt években.

Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy írásommal nem szeretném azt sugallni, hogy az egyik tankönyvcsaládról csak pozitívumot lehet elmondani, a másikról pedig csak negatívumot. A két tankönyvcsalád megjelenése között hosszú idő telt el, nem ugyanazon igényeknek és kihívásoknak kellett megfelelniük. Szakmai álláspontom szerint tökéletes és teljes tankönyvcsalád nem létezik, a tanárnak mindig a tanítványai szükségleteihez, igényeihez, a rendelkezésre álló időközretekhez, környezeti és tárgyi feltételekhez és persze saját egyéniségéhez és tanári stílusához, eszköztárához kell igazítania a könyveket.

A magyar nyelvvizsgák közül az ELTE Origó vizsgarendszert vizsgálom meg, mert arra van rálátásom, az elemzett tankönyvek szintjéhez igazodva a B1-es alapfokú szóbeli nyelvvizsgán számonkért kulturális ismereteket mutatom be. Az esetleges összehasonlító és kitekintő megjegyzésekhez részben a FLE (francia mint idegen nyelv) tankönyvcsaládokból merítetek. A továbbiakban a dolgozatban szereplő szerkesztési és rendezési elveket, továbbá a hivatkozási rendszert mutatom be.

3. A hivatkozások rendszere, szerkezeti kérdések

A hivatkozott forrásokat rendszerint az egyes bekezdések végén, illetve az adott gondolatmenetet lezáró bekezdés végén tüntetem fel. Az internetes hivatkozásokat zárójelben lévő számok jelzik a szövegben, például: (1).

A *MagyarOK* első kötetéből származó példákat „I./oldalszám”, a második kötetből származó példákat „II./oldalszám”, a harmadik kötet példaanyagát pedig „III./oldalszám” formátumban adom meg. A *Halló, itt Magyarország!* kötetét arab számokkal jelölöm: „1./oldalszám”. A könnyebb áttekinthetőség kedvéért táblázatokba szedtem a tankönyvből gyűjtött civilizációs tartalmakat. A nagyobb koherencia kedvéért a táblázatok nem függelékben, hanem a szövegtörzsben helyeztem el, hiszen az elemzések szerves részét képezik.

A példák besorolása olykor önkényes, hiszen például a parlament tekinthető műemléknek is és szimbólumnak is, tárgyalható a történelem és az országismeret témakörnél is, a különböző kötetekben megjelenik képi ábrázolásban, és szövegben is felbukkan. A tankönyvcsaládból származó példák kiválasztása során törekedtem arra, hogy minden elemzési szempontot hozzávetőlegesen azonos mennyiségű és megfelelő minőségű példával illusztráljam. A következő fejezetben a dolgozatban szereplő legfontosabb fogalmak meghatározásai kapnak helyet.

4. Nyelv, társadalom, kultúra, civilizáció...

Az alábbi fejezetben azt mutatom be, hogy miért és miként függ össze a nyelv oktatása a kultúra oktatásával, továbbá a dolgozatban végigvonuló három legfontosabb fogalom – kultúra, civilizáció, interkulturális kompetencia – meghatározásával kapcsolatos problémákat ismertetem.

A szociolingvisztika foglalkozik a nyelv társadalmi beágyazottságával. Amennyiben egy nyelvet társadalmi kontextusban vizsgálunk, nem tekinthetjük egyszerű kommunikációs eszköznek, hanem egyúttal az adott nyelvet használó társadalom kultúrájának egyik legfőbb közvetítőjének, hordozójának és teremtőjének is kell tartanunk. A nyelv és a nyelvet használó társadalom és kultúra számos szállal kapcsolódnak egymáshoz. Éppen ezért a nyelv és kultúra oktatása szinte elválaszthatatlanok (Kálmán–Trón 2007, 12–13).

A fentebb megfogalmazott tételt, a nyelv és kultúra szoros összefonódását már sokszor és sokan megfogalmazták a történelem folyamán. A leghíresebb talán a modern tudományegyetemek létrehozásában és a modern nyelvtudomány születésében kulcsfontosságú szerepet játszó Wilhelm Von Humboldt volt, álláspontja szerint egy nyelv tanulmányozása valójában a kultúra tanulmányozása (Bárdos 2005, 278.).

Braudel a *Grammaire des civilisations* [*A civilizációk nyelvtana*]¹ című munkájában fejti ki, hogy a humán tudományokban használatos fogalmak meghatározása sokkal bonyolultabb, mint a természettudományokban használatos fogalmak meghatározása, hiszen a humán tudományok jóval kevésbé egzaktok, így a fogalmak tartalma szerzőnként, régióként, országonként és korszakonként változatosságot mutathat. A szerző rávilágít a civilizáció és a kultúra fogalmak eredetére és értelmezési lehetőségeire (Braudel 1987, 34–35).

Az idegen nyelv oktatásában a civilizáció és a kultúra fogalma mellett a *Közös Európai Referenciakeret* nyomán gyakran használatos fordulatok a *kulturális kompetencia* és az *interkulturális kompetencia*. Amennyiben a társadalomtudományok, a kulturális nyelvészet és az interkulturális nyelvészet felől közelítjük meg a *civilizáció*, *kultúra*, *kulturális kompetencia*, *interkulturális kompetencia* fogalmakat megállapítható, hogy a négy említett kifejezés közé nem lehet egyenlőségjelet tenni.

A tankönyvírói gyakorlat azonban kevésbé veszi figyelembe a fogalmak között húzódó elméleti különbségeket, hiszen az egyes tankönyvek és tankönyvcsaládok használják a civilizáció (pl. *France-Euro-Express*, *Panorama*), a kultúra (pl. *Agenda*), az interkulturális kompetenciák (pl. *Forum*), a szociokulturális tartalmak (pl. *Le Nouvel Espace*, *Alter Ego*) kifejezéseket is.²

A dolgozat elemzésének középpontjában álló *MagyarOk* mind a három kötete a *magyar kultúra és interkulturális ismeretek* fordulatot használja. Az előszóban a szerzők megfogalmazzák, hogy „a könyv interkulturális szemléletű..., a tankönyv a magyar kultúráról és mindennapokról közvetít ismereteket...”

A nyelvvizsgán vagy az érettségien pedig célnyelvi civilizációs ismeretekről szokás beszélni. A tankönyveket átlapozva azonban megállapítható, hogy a különböző elnevezések nagyon hasonló tartalmakat fednek, némi eltérés mutatkozik a tankönyv megjelenési időpontjának függvényében, a célközönség korának, egyéb sajátosságainak megfelelően, és természetesen nyelvspecifikus tényezők miatt. Jelen dolgozatban a civilizáció, kultúra, célnyelvi civilizáció fogalmakat és ezek jelzős szerkezeteit éppen ezért egymás szinonimájaként használom. A gyakorlati megközelítésű tankönyv és nyelvvizsga elemzés során a fogalmak elméleti meghatározásait nem részletezem a továbbiakban. A következő

¹ A szerző saját fordítása.

² A zárójelben feltüntetett könyvcímek a francia mint idegen nyelv legnépszerűbb tankönyvcsaládjai. Hasonló gyakorlat figyelhető meg az angol, német és olasz tankönyvcsaládok esetében is.

fejezetben a kultúra tanításának történetéről nyújtok áttekintő képet elsősorban a *magyar mint idegen nyelv* oktatásának szempontjából.

5. A kultúra oktatása – rövid történeti áttekintés

A kultúra oktatására, civilizációs ismeretek átadására nem fektettek egyforma hangsúlyt a különböző módszertani irányzatok és iskolák. Bárdos Jenő 2005-ben megjelentett *Élő nyelvtanítás-történet* című monografikus kötetében mutatja be a nyelvtanítás módszertani irányzatait. A *magyar mint idegen nyelv oktatásában* azonban több irányzat, illetve módszer nem terjedt el, terjedelmi okokból csupán azt ismertetem, hogy a magyar idegen nyelvként történő tanításának története során alkalmazott legfontosabb módszerekben milyen helyet foglalt el a kultúra tanítása.

A rövid történeti áttekintés előtt Giay Béla gondolatát idézem, amely kiválóan rávilágít a magyar idegen nyelvként történő tanítása és a magyar kultúra tanítása közötti elválaszthatatlan kötelékekre:

„A magyar mint idegen nyelv tanulása a kezdetektől összekapcsolódott a legtágabb értelemben vett magyar nemzeti kultúra hazai és külföldi megismertetésével. A magyar mint idegen nyelv oktatása külföldön elsősorban a magyarságra vonatkozó kulturális ismeretek terjesztésének eszköze, és ezért a hungarológiának az egyik részterülete, vagyis a diszciplináris különállás csak részleges és viszonylagos” (Giay-Nádor 1998, 21).

A XIX. század utolsó harmadáig egyeduralkodó nyelvtani-fordító módszerrel íródott tankönyvekben az úgynevezett elit kultúra jelenik meg: irodalmi szemelvények, tudósok, történelmi személyek, művészek és alkotásaik. A XIX. század utolsó évtizedeiben elterjedő direkt módszer elhanyagolta a kultúra oktatást, pontosabban fogalmazva, az anyanyelvet és a kontrasztív szemléletet kizáró módszer nem reflektált a civilizációs, kulturális tartalmakra.

Az audiolingvális és főként az audiovizuális módszer hozott újítást a célnyelvi civilizáció oktatásában: a hang és a kép kontextust hozott létre, megteremtette a kommunikatív szituációt, a nyelvi jelek egy adott kulturális, társadalmi, szociológiai környezetben váltak értelmezhetővé (Bárdos 2005, 107–110).

Igazi áttörést a célnyelvi civilizáció oktatásában a kommunikatív módszer hozott. Az audiovizuális módszerhez hasonlóan a kommunikatív módszer is megteremti a társadalmi, kulturális kontextust. A kommunikatív szemléletű nyelvvoktatás középpontjában a tanuló áll, próbálja a lehető legjobban figyelembe venni a diák szükségleteit és igényeit, megjelenik az interkulturális szemlélet, a kontrasztív látásmód: a tanulóknak reflektálnia kell a saját kultúrája és a célnyelvi kultúra jelenségei közötti különbségekre és hasonlóságokra, valamint azok okaira is. A tanulói populáció egyre sokfélebb, s ezzel együtt a szükségleteik és igényeik is, melynek kielégítése egyre többféle, egyre változatosabb kulturális és civilizációs témák megjelenítését követeli meg. A témákat lentebb tételeken felsorolom. A pragmatika fejlődése, a beszédaktusok kidolgozása, a szociokulturális kompetencia meghatározása, a pszicholingvisztika eredményei mind-mind hozzájárultak a civilizációs tartalmak sokszínűbb és árnyaltabb feldolgozásához (Bárdos 2005, 152–165).

Annak érdekében, hogy megragadhatóbbá váljon a célnyelvi civilizáció fogalma, kézenfekvő a tankönyveket átlapozva összegyűjteni, hogy milyen témaköröket érintenek:

- az iskola világa
- földrajz
- gasztronómia,
- gazdaság
- hírességek
- irodalom
- közigazgatás
- művészetek és szokások
- műemlékek és szimbólumok
- politikai élet
- sajtó
- szórakozás: zene, mozi, film és színház)
- történelem
- tudomány és technika
- tudósok és felfedezők

A lista meglehetősen hosszú és sokszínű, éppen ezért nagy felkészültséget igényel a tanár részéről, ezért tartom örvendetesnek, hogy a *Bologna-rendszerben* a nyelvszakokon számos civilizációs kurzust kínálnak. Az ELTE BTK Francia Tanszékének hallgatói számára többek között az alábbi kurzusok elvégzése kötelező: *Franciaország történelme*, *A mai Franciaország*, *Franciaország kultúrföldrajza*, *Franciaország művészete és szokásai*, *Francia-magyar művelődéstörténeti kapcsolatok*, *A francia nyelv kultúrtörténete*, továbbá számos irodalmi kurzus. A Károli Gáspár Református Egyetem idegen nyelvi képzéseinek tematikáját átlapozva is hasonló kurzuscímeket olvashatunk (1), (2).

A magyar anyanyelvű, Magyarországon élő *magyar mint idegen nyelv* szakos tanárok szerencsés helyzetben vannak, hiszen általános iskolai és gimnáziumi tanulmányaik miatt, és főként azért, mert célnyelvi környezetben élnek, számos kulturális ismerettel rendelkeznek. A magyarra, akárcsak más kevésbé tanított nyelvre jellemző, hogy elsősorban anyanyelvi tanárok tanítják (Nádor 2018, 10).

A kultúra tanulása nem csak tényszerű ismeretek elsajátítását foglalja magában, hanem a nyelvhasználói közösségben való boldoguláshoz szükséges ismeretek, készségek és jártasságok elsajátítását, a társadalmi normák megismerését és a különböző kommunikációs helyzetekben elvárt attitűdök nyilvánítását, a megfelelő nonverbális kommunikációs eszközök használatát is jelenti. Az anyanyelvi beszélő szemében gyakran nagyobb hibának tűnik, és a kommunikáció félresiklását eredményezheti, ha a nyelvtanuló nem tartja tiszteletben a szociokulturális szabályokat, ha súlyosabb pragmatikai hibát ejt, például, ha egy fiatalember tegezõ formájú direkt felszólítást alkalmaz orvosi konzultáció során. A fentebb említett kulturális ismereteket az alábbi példák illusztrálják (Szili 2006, 67), (3):

- kit és milyen helyzetben tegezzünk, vagy magázunk,
- hogyan szólítunk meg másokat,
- hogyan bókolunk,
- szabad-e késni, ha igen mennyit késheetünk,
- adunk-e borravalót,
- hogyan címzünk meg egy borítékot/levelet,
- milyen formátumban használjuk a személyneveket,
- melyek a sürgõsségi telefonszámok,
- milyen probléma esetén kihez kell fordulni,
- hány pusztit kell adni,
- melyek az állampolgári kötelességek,
- a kézfogásra vonatkozó szabályok,
- mi a fizetõ eszköz és így tovább.

Gyakran az ilyen jellegű kulturális ismeretek túlságosan evidensek, ezért fel kell hívni rájuk a tanulók figyelmét, például egy párbeszéd feldolgozásakor nem elegendő a mondatok tartalmát megérteni, de arra is figyelemmel kell lenni, hogy milyen stílusban, hangvételben, milyen nyelvi regiszterben és milyen nonverbális eszközöket alkalmazva szólnak egymáshoz a beszédpartnerek. A következő fejezetben arról adok számot, hogy melyek a legfontosabb kultúrahordozók a *magyar mint idegen nyelv* tanításában, s hogy ezek miként alkalmazhatók magyar órákon, illetve a magyarórákra történő felkészülésben.

6. A kulturális ismeretek hordozói

A tankönyvek és vizsgafeladatok esetében a legalapvetőbb kultúra hordozó a szöveg. Beszélhetünk autentikus szövegekről és szerkesztett, a pedagógus által a tanulók igényeihez, szintjéhez és az éppen aktuális tevékenység céljaihoz igazított szövegről. A *MagyarOk* tankönyvcsaládban autentikus szövegek, illetve autentikus szövegből készült feladatok (II./23.: Családmodellek Európában, forrás: Origo; II./57.: Megyer bemutatása, forrás: Wikipédia), valamint a szerzők által létrehozott párbeszéddek és leíró szövegek találhatók.

A *Halló, itt Magyarország!* kötetei autentikus szövegeket nem, csak pedagógus által létrehozott szövegeket tartalmaz. Egy civilizációs ismeretet tartalmazó szöveg lehet szóbeli (II./77.: *mutasson be egy fesztivált*), vagy írásbeli szövegalkotás kiinduló pontja (III./219.: Magyarország története dióhéjban), fejlesztheti a szókincset és új nyelvtani szerkezeteket vezethet be, illetve gyakoroltathat (III./213.: Az Európai Unió rövid története, történelmi és politikai szókincs, múlt idő).

A fentebb említetteknek megfelelően azon szövegek is hordoznak ismereteket a nyelvet használó társadalomról, melyeknek témája egyébként nem a célnyelvi kultúra, civilizáció valamely szegmense, hiszen egy párbeszédből kiderül többek között az is, hogy a különböző társas kapcsolatban lévő személyek miként kommunikálnak egymással: tegeződnek-e, melyik napszakban hogyan köszönnek, milyen udvarisassági formulákat használnak (I./27.: dialógus magázva, formálisan) stb.

Rendkívül fontos szerepet játszanak a képek. Önállóan is megjeleníthetnek kulturális ismereteket: hírességeket (I./32.: Liszt Ferenc, Nagy Imre, Csontváry Kosztka Tivadar és Weöres Sándor szobra), műemlékeket és reprezentatív épületeket (II./80.: Szépművészeti Múzeum, Memento Park, Csodák Palotája), szimbólumokat (I./29.: európai nemzeti lobogók) stb. A képek segíthetik bármilyen, így a kulturális ismereteket tartalmazó szövegek megértését is. A képekhez hasonlóak a térképek (I./73.: a Várnegyed térképe, belső borítón Magyarország térképe), az ábrák és a táblázatok (III./ 216.: korfa és demográfiai elemzés) (Csontos–Dér 2018, 19–21).

A *Halló, itt Magyarország!* kötetei – hasonlóan a legtöbb 1990-es évek elején Magyarországon kiadott idegen nyelv tankönyvhöz – autentikus képeket nem tartalmaznak, csak rajzokat. A rajzok azonban a legtöbbször színesek, az ábrázolt nevezetességek pedig jól felismerhetők (2./97–98.: Magyar Nemzeti Múzeum, Lánchíd, Országház, Nyugati Pályaudvar stb.). A *Halló, itt Magyarország!* külalakja, feltehetően sok mai tanuló ízlésvilágának már nem felel meg, azonban a mai technikai feltételek mellett a könyv jól kiegészíthető, hiszen a diákok akár okostelefonjukat használva az interneten is megtekinthetik a szóban forgó, nevezetességet, ételt, személyt stb.

Napjainkban is vita folyik arról, hogy milyen külalakú tankönyv az ideális. Egyesek az egyszerűbb, kevesebb képet és szint tartalmazó könyveket kedvelik arra hivatkozva, hogy a sok szín és kép elvonja a tanulók figyelmét, vibráló hatást keltenek, kevésbé áttekinthetők a túl sok színnel és képpel ellátott tankönyvek. Mások úgy gondolják, hogy a diákok többsége szívesebben vesz a kezébe egy szép színes könyvet. Úgy gondolják, hogy a képek és színek

motiváló hatásúak, a felgyorsult, rengeteg impulzust közvetítő világhoz szokott tanulókat jobban lekötik a színes könyvek.

A kreativitás és a játékoság fontos a nyelvtanulás során. Természetesen a különböző korosztályú és szociokulturális háttérű, foglalkozású és érdeklődésű tanulók nem ugyanolyan játékokat igényelnek. A *MagyarOk* tankönyvcsalád elsősorban a fiatal felnőttek számára készült. Az első kötet *Édes otthon* című fejezetében játékosan, rajzolva mutathatják be lakhelyüket a tanulók, a téma feldolgozása során kulturális ismereteket is közvetíthetünk, megtudhatják a tanulók, hogy milyen egy tipikus magyar otthon, hogy laknak a magyarok (I./183.: *rajzolja le lakása alaprajzát...*). A szókétyák, nyelvtani kétyák, szerepjátékok szintén játékoságot csempésznek az órába.

A tankönyvcsaládot kiegészíti a www.magyar-ok.hu internetes oldal, ahol többek között videók és hangfelvételek találhatók. Érvényesül a multimodalitás, vagyis egyszerre több érzékszervet vonnak be a tanulás folyamatába. A tankönyvcsalád további erőssége, hogy az új technológia által nyújtott lehetőségeket kiaknázza (III. 157.: *keress magyar termékeket az interneten*). A tankönyv számos leckéje jól kiegészíthető audiovizuális anyagokkal, interaktív táblás feladatokkal, dalokkal melyek szintén magukban hordozzák a célnyelvi civilizáció oktatásának a lehetőségét. A *Halló, itt Magyarország!* megjelenésének dátumából adódóan egyetlen technikai kiegészítővel rendelkezett: a kazettán rögzített hanganyag-felvételekkel. Az elmúlt években több kiegészítővel bővült a *Halló, itt Magyarország!* két könyve: kiegészítő kötet, CD stb. Erre a tankönyvcsaládra is érvényes az a megállapítás, hogy a legtöbb fejezet jól kiegészíthető audiovizuális anyagokkal, interaktív táblás feladatokkal, online tartalmakkal. A következő fejezetben azt vizsgálom meg, hogy milyen munkaformákban dolgozhatók fel a kulturális tartalmak, civilizációs és országismereti témák.

7. Az alkalmazható munkaformák

A célnyelvi civilizáció oktatása során számos munkaformát alkalmazhatunk. A munkaforma kiválasztása függ a feldolgozandó témától, a diákok nyelvtudásától és előzetes civilizációs ismereteitől is függhet, továbbá figyelembe kell venni a csoport létszámát, a rendelkezésre álló időt, a környezeti és tárgyi feltételeket. A különböző munkaformákat egy-egy lehetséges feladattal illusztrálok a *MagyarOK* kötetek segítségével.

Frontális módon feldolgozhatunk egy hallott és írott szövegértési feladatot (III./49: *Olvassa el és hallgassa meg a szövegeket. Párosítsa a neveket és a fotókat* – Budapest nevezetességeiről szóló feladat.). Ezt követően mozaik módszerben összeszedhetjük Magyarország további fontosabb nevezetességeit, csoportmunkában a diákok eligazodhatnak a térképen és megkereshetik a nevezetességeket. Az interneten további ismereteket gyűjthetnek az egyes nevezetességekről. A csoportmunkához a csoportok kialakításakor, illetve a csoport létszámának megállapításakor figyelembe kell venni a csoportmunkára vonatkozó módszertani elveket. Egyéni feldolgozásra adhatunk megoldandó feladatokat (III./51–53. oldalak feladatai). Projektmunkában más városok, régiók nevezetességeit is összegyűjthetik a tanulók, vagy bemutatathatják anyaországuk egy-egy nevezetességét. A fogalommeghatározások után, a kulturális tartalmak hordozóinak és a munkaformák ismertetését követően azt elemzem, hogy a kulturális tartalmak tanítása miként járulhat hozzá a kommunikatív kompetenciák fejlesztéséhez.

8. A kommunikatív kompetenciák fejlesztése

Ahogy fentebb fogalmaztam, a nyelv és a kultúra elválaszthatatlanok, így a nyelvoktatás szükségszerűen a kultúra oktatását is jelenti, de az állítás fordítva is igaz, vagyis a kultúra tanítása hozzájárulhat a különböző nyelvi kompetenciák fejlesztéséhez. Példának okáért kulturális tartalmat hordozó szöveg meghallgatása a szóbeli/hallott szövegértést fejleszti. Egy civilizációs témájú írott szöveg az írott szövegértést fejleszti, a benne felsorakoztatott kifejezések gazdagítják a szókincset (II./174.: írott szövegértés és hallott szövegértés képi illusztrációkkal Pécs nevezetességeiről), a szöveg beszélgetési téma kiindulópontja lehet, vagy egy újabb szöveg megalkotásához szolgálhat kiindulópontként, így a szóbeli és az írott szövegalkotási kompetenciákat is fejleszti (II./175.: a pécsi nevezetességek feldolgozása alapján szóban, vagy írásban mutasson be a tanuló egy másik várost). Számos további példa hozható, melyeket táblázatba gyűjtöttem.

Pécs városának felfedezése közben a diákok számos nyelvtani szerkezettel is megismerkednek, többek között a *szokott* segédige használatával, a negatív kérdésre adandó pozitív válaszok szerkezetével, bővítik a helyhatározókkal kapcsolatos ismereteiket és a vonzatos igék használatával kapcsolatos tudnivalókat is. A következőkben arra térek ki, hogy miként ajánlott a civilizációs tartalmakat feldolgozni ahhoz, hogy az oktatás célját a lehető legjobban megvalósítsuk.

9. A civilizációs tartalmak feldolgozásának kérdése

Fontos megjegyezni, hogy a diákok életkori sajátosságának, igényeinek és szükségleteinek függvényében, a rendelkezésre álló időnek és eszközöknek megfelelően a tanárnak döntenie kell arról, hogy miként dolgoz fel, milyen részletesen tárgyal egy-egy civilizációs tartalmat.

Például a villamos megjelenése (1./26.: sárga villamos képe, 88.: nagykörút térképe, I./71.: képek, beszélgetés a tömegközlekedési eszközökről) kapcsán el lehet mondani, hogy a sárga villamos Budapest egyik szimbóluma, meghallgathatjuk a híres *Sárga villamos* című dalt, amit különböző módokon dolgozhatunk fel, például lyukas szöveggé alakítva, megemlíthetjük, hogy a 4–6 viszonylatnak van az egész világon a legnagyobb utasforgalma, hogy az 1-es viszonylaton közlekedő CAF villamos a világ leghosszabb szerelvénye, de mindettől el is tekinthetünk. Számos civilizációs tartalom részletes feldolgozása további tanári munkát igényel, hiszen más könyvek és források, valamint a saját magunk által készített feladatok segítségével tudjuk részletesebben feldolgozni a kulturális ismereteket.

A www.magyar-ok.hu oldalon pdf formátumban elérhető tanári kézikönyvekben a szerzőpáros *kultúra és országismeret* címszó alatt kék mezős részekben adnak ötleteket és tippeket, hogy miként dolgozzák fel a tanárok kulturális és országismereti tartalmakat a diákjaikkal a tanórán és tanórán kívül. A következőkben a két elemzett tankönyvcsalád, a *MagyarOK*, majd a *Halló, itt Magyarország!* civilizációs tartalmait gyűjtöm össze és rendszerezem táblázatos formában.

9.1. A MagyarOk civilizációs tartalmainak táblázatos összesítése

Az alábbiakban táblázatban foglalom össze, hogy milyen kulturális ismeretek jelennek meg a *MagyarOk* I–II–III. köteteiben. A lista nem teljes; törekedtem arra, hogy lehető legtöbb témakört gyűjtsem össze, és mindegyiket illusztráljam. A tanár egy adott tankönyvcsaládot használva, tanítva egyre több lehetőséget fedezhet fel a könyvekben.

Előfordulás helye	Kulturális tartalom	A kulturális tartalom hordozója
I./18.	Tegezés és magázás, köszönés	kép + szöveg
I./18–19.	Magyar személynév használata, vezetéknév és keresztnév sorrendje	kép + szöveg + hanganyag
I./28., 58.	Az óra kifejezése magyarul	kép + szöveg
I./29.	Magyar telefonszám, hívószámok	kép + szöveg + hanganyag
I./30.	Magyarország adatokban	táblázat + térkép
I./32.	Híres magyarok	képek
I./46., 52.	Telefonálási rituálék	kép + szöveg + hanganyag
I./52.	Informális ímél sajátosságai	szöveg
I./73.	A várnegyed	rajz + térkép
I./77–79.	Földrajz-országismeret: Sopron, Orfű	kép + szöveg + hanganyag
I./87.	Tipikus magyar ételek: lecsó és gulyásleves	kép + szöveg (recept)
I./96.	A magyar konyha jellemzői	kép + szöveg
I./101.	Magyaros étterem választéka	szöveg (étlap)
I./126.	Névnapok a naptárban	Rajz (napár)
I./133.	Képeslap formai sajátosságai és postai címzés	Rajz (képeslap)
I./160.	Magyarok és a nyelvtanulás	szöveg
I./187.	A konyha szerepe a magyarok	kép + szöveg + hanganyag
II./43.	A magyarok lakhatási szokásai: bérlet vagy vásárlás	kép + szöveg + hanganyag
II./44.	Fizetőeszköz Magyarországon: a forint	kép
II./54.	Magyarországi rekordok	kép + szöveg
II./72.	Magyar mozi sikerek: <i>Macskafogó</i> , <i>Csak szex és más semmi</i>	kép (poszter) + szöveg
II./77.	A Sziget Fesztivál	kép + szöveg
II./80.	Múzeumok és kiállítások: Szépművészeti Múzeum, Memento Park, Csodák Palotája	kép + szöveg + hanganyag
II./88., 91.	A Bükk	kép + szöveg
II./101.	A Tihanyi Bencés Apátság	kép + szöveg + hanganyag
II./112.	Magyarországi iskolai tantárgyak	kép + szöveg + hanganyag
II./114.	Osztályzási rendszer Magyarországon	kép + szöveg
II./119–120.	A magyarországi felsőoktatási rendszer	kép + szöveg + hanganyag
II./127.	A legrégebbi magyar egyetemek	kép + szöveg
II./135.	A munka világa: CV	kép + szöveg (CV)
II./163.	Formanyomtatvány: szállodai bejelentőlap	kép + szöveg
II./166.	Időjárás Magyarországon	piktogram + térkép + szöveg + hanganyag
II./173–175.	Pécs nevezetességei	kép + szöveg + hanganyag
II./177.	Magyar festőművészet: <i>Márciusi este</i> , <i>Magányos cédrus</i> , <i>Vörösruhás nő</i>	kép
II./193.	Hungarikumok: italok, ételek, édességek és desszertek	kép + szöveg
III./14.	A kézfogásról	szöveg + hanganyag
III./49–51.	Budapest nevezetességei	kép + szöveg + hanganyag

III./54–55.	A Balaton	kép + szöveg + hanganyag
III./60–61.	Hivatalos ímél: panaszlevél	kép + szöveg
III./77.	Magyarok internetes vásárlási szokásai	szöveg + diagram
III./80.	Magyar fejlesztés: a detektív app	kép + szöveg
III./90.	Idegennyelv-oktatás a felsőoktatásban nappali tagozaton	diagram
III./107.	Irodalmi részlet: Karinthy Frigyes <i>Láncszemek</i>	szöveg + hanganyag
III./119.	Magyar tudós: Szent-Györgyi Albert	szöveg + hanganyag
III./127.	Az Osztrák-Magyar Monarchia nemzetiségei	térkép
III./127–128.	A fürdőkultúra	kép + szöveg + hanganyag
III./167–168.	Magyar tudósok és találmányaik: gyufa, szódavíz, transzformátor, üvegtégla...	kép + szöveg
III./157–158., 162.	Magyar termékek: Túró Rudi, Herbária, Unicum, Kotányi fűszerek, Rubik-kocka	szöveg+kép
III./174–175.	Kávéházak, teaházak és irodalmi lapok	kép + szöveg + hanganyag
III./179–180.	Magyar irodalmi művek: <i>Csongor és Tünde</i> , <i>A kilencedik</i> , <i>Az ember tragédiája</i> ...	kép + szöveg + hanganyag
III./184.	Híres magyar étel receptje: a Jókai-bableves	kép + szöveg
III./194., 196.	A magyar sajtó: <i>Mercurius Hungaricus</i> , <i>HVG</i> , <i>Blikk</i> , <i>Élet és Tudomány</i> ...	kép + szöveg + hanganyag
III./204.	Magyar film: <i>Saul fia</i>	szöveg
III./213.	Az Európai Unió rövid története	kép + szöveg
III./216.	Magyarország demográfiai helyzete	térkép + korfa grafikon
III./218–220.	Magyarország története dióhéjban	kép + szöveg + hanganyag + térkép
III./218–220.	Politika, állampolgári ismeretek: a magyar választási rendszer	szöveg

9.2. A Halló, itt Magyarország! civilizációs tartalmainak táblázatos összesítése

Az alábbi táblázatban a *Halló, itt Magyarország!* két kötetéből gyűjtöttem kulturális tartalmakat. A táblázat után reflektálok arra, hogy milyen hasonlóságok és különbségek fedezhetők fel a két tankönyvcsalád kulturális tartalma között, s hogy ezek milyen okokra vezethetők vissza.

Előfordulás helye	Kulturális tartalom	A kulturális tartalom hordozója
1./11.	magázó megszólítás	szöveg
1./13.	Lánchíd, Kőrszálló	kép
1./18.	Halló...!, hogyan szólunk a telefonba	szöveg + kép
1./21.	Hogyan írjuk a személyneveket	szöveg + kép
1./23.	postai utalvány kitöltése	kép
1./26.	A sárga villamos (6-os viszonylat)	kép

1./31.	Pest és Buda, városrészek	szöveg
1./38.	Városnevek: Debrecen, Győr...	szöveg
1./43.	Hogyan értelmezzük az órát	kép
1./43.	Sürgősségi hívószámok	szöveg + kép
1./45.	Tömegközlekedés: trolis- és villamosvonalak	szöveg
1./46.	Nevezetességek: Sikló, Mátyás-templom	szöveg + kép
1./51., 56–57.	orvosi rendelés	szöveg + kép
1./61.	Népszerű italok Magyarországon (Egri bikavér), világos és barna sörök, a névnap ünneplésének szokása	szöveg + kép
1./67.	Tipikus munkák nemek szerint, sztereotípiák: apuka mérnök / orvos, anyuka általános iskolai tanár	szöveg
1./71.	Étkezés: hideg/ meleg vacsora	szöveg
1./72–73., 76–77.	Étkezés: gyümölcsleves, tipikus ételek pl. halászlé	ábra (étlap), kép és szöveg
1./81.	A Városliget	szöveg + kép
1./88–89.	A belváros és a nevezetességek (Parlament, Opera...)	térkép
1./92., 94.	Kedvelt szabadidős tevékenység, híres mozi: Puskin	szöveg + kép, újságrészlet, moziplakát
1./97–98.	Szórakozás-művelődés-zene: Opera, Bartók neve, Csongor és Tünde...	szöveg + kép + műsorplakát
1./101.	a földalatti	szöveg
1./103.	kedvelt desztinációk, nyaralás	szöveg
2./9.	Hogyan bonyolítunk le egy telefonbeszélgetést	szöveg + kép
2./21.	Hírességek: Kosztolányi, Szent-Györgyi Albert, Latinovits	szöveg + kép
2./25.	Levelezés, posta	szöveg + kép + levelek + képeslap, nyomtatvány
2./29.	városon kívüli közlekedés,	szöveg + kép
2./35.	orvosi felvételi lap	nyomtatvány
2./39., 43.	ünnepek és hozzá kapcsolódó szokások, ételek	szöveg
2./45.	Földrajz: tájegységek, szomszédos országok, időjárás, klíma	térkép + szöveg + szimbólumok
2./48.	vénasszonyok nyara	szöveg
2./53.	Fürdőkultúra, turizmus	szöveg
2./54.	teendők a határnál	szöveg + kép
2./61.	hibajelentés, szolgáltatások (vízművek, csőtörés...)	szöveg + kép
2./66–67.	sportélet Magyarországon, legnépszerűbb sport a foci	kép, ábra, szöveg
2./75.	házassági szokások	szöveg
2./103–105.	Történelem-földrajz: török elleni harc, városok	szöveg + kép

9.3. A két tankönyvcsalád összehasonlítása

A különbségek minden bizonnyal két fő okra vezethetők vissza. Az egyik a tankönyvcsaládok megjelenése között eltelt idő. A *Halló, itt Magyarország!* II. kötetében egy leíró szöveg és több párbeszéd is bemutatja (2./54.: *Van valami elvámolnivalója?*), hogy mik a teendők a határon, illetve külföldi utazás esetén. A megváltozott politikai helyzet és a nemzetközi kapcsolatok rendszere már szükségtelemmé teszik, hogy a *MagyarOK* kötetében olyan párbeszéd szerepeljen, melyben balatoni nyaralásra érkező lengyel turistapár útlevelét ellenőrzik (2./56.: útlevél ellenőrzés a határnál).

A *MagyarOK* kötetében helyet kapnak blogok, imélek, internetes hivatkozások, a könyvek bemutatják az internetes kommunikáció formai sajátosságait, udvariassági formuláit, a magyar fiatalok viszonyulását a modern technológiához. Mindez hiányzik a *Halló, itt Magyarország!* tankönyveiből megjelenésük dátumából adódóan. Ugyanakkor több klasszikus írott szövegminta található a *Halló, itt Magyarország!* I-II-ben. Többek között postai utalvány (1./23, 2./25.), orvosi felvételi lap (2./35.), képeslapok és magánlevél-minták (2./25.).

A különbségek másik oka, hogy a *MagyarOk* egy még le nem zárt tankönyvcsalád, melynek további kötetei fognak megjelenni, melyek még helyet biztosíthatnak olyan kulturális tartalmaknak, melyek az első három kötetben nem kaptak helyet. Például a *MagyarOK* tankönyveinek első három köteté nem tartalmazza a sürgősségi hívószámokat, de elképzelhető, hogy a későbbi kötetekben a *balesetek, katasztrófák, közbiztonság* témakörök valamelyikénél szerepelni fognak. A könyv spirális szerkezetéből adódóan bizonyára több kulturális tartalom vissza fog térni mélyebb szinten. A *Halló, itt Magyarország!* egy lezárt kétkötetes tankönyvcsalád, de több kiegészítő anyag is készült, 2007-ben kiegészítő kötet jelent meg, az újabb kiadások CD-mellékletet kaptak.

Mindkét tankönyvcsaládban megtalálhatók a magyar kultúra legjellegzetesebb és leghíresebb képviselői, a hungarikumok, illetve a legismertebb magyarországi nevezetességek. Például: pálinka, pirospaprika, Országház, gulyásleves, fürdőkultúra stb.

Bizonyos kultúrára, társadalomra vonatkozó ismeretek *Halló, itt Magyarország!* kötetében mára elavulttá váltak. Például a sürgősségi hívószámok megváltoztak, a Moszkva tér, ma már Széll Kálmán tér (1./47.), az egyes busz helyett a népligetnél már az egyes villamos közlekedik (1./86.), a fizető eszközünk változatlan, de az árak jelentősen megváltoztak. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a tankönyv használhatatlanná válna, hiszen a tanár tudja közvetíteni a friss ismereteket, vagy akár feladatnak is adhatja a diákok számára, hogy nézzenek utána a friss információknak.

Mindkét tankönyvcsaládban megjelennek a magyar hírességek, például tudósok és államférfiak (Szent-Györgyi Albert, Kossuth Lajos) mellett a hétköznapi magyar emberek. A *Halló, itt Magyarország!* visszatérő szereplői Hazai Gábor újságíró és felesége Irén, aki színésznő, Barta István és Éva, akik szintén házaspár. A *Halló, itt Magyarország!* kötetében megfigyelhető a nemek szerinti sztereotípiák: a férfi szereplők rendszerint magasabban képzetek, az apuka orvos, míg az anyuka általános iskolai tanár (1./67.). A képek és a párbeszédtek többségében a nő jelenik meg alárendeltként: a férfi vendég, a nő felszolgáló (1./21.), a férfi főnök, a nő titkárnő (1./46.), a férfi orvos, a nő ápoló (1./56.).

A *MagyarOK* kötetében a nemek egyenlősége figyelhető meg. A munkahelyi párbeszédben Gábor és Nóra egyenrangú kollegiális viszonyban vannak (I./51), a második kötet egyik telefonos interjújában János kér időpontot Judittól, aki irodájában fogadja a prezentáló Jánost (1./145.), Ágota-Marietta üzleti úton vesz részt (II./96.), Bori pedig építésznek tanul (II./121.).

Progresszív szemléletet tükröz az is a *MagyarOK* tankönyveiben, hogy Liszt Ferenc, Nagy Imre, Csontváry Kosztka Tivadar, Szent-Györgyi Albert, azaz az elit kultúra és tudomány

képviselői mellett a populáris kultúra hírességei is helyet kapnak a kötetekben. A nyelvtanuló megismerkedhet többek között Mautner Zsófia gasztrobloggerrel, Főzelékes Feri szakáccsal (II./187.) és Pethőné Nagy Csilla magyar nyelv és irodalom szakos tanárral, tankönyvszerzővel is (II./177.). Az elemzett tankönyvek, ahogy a korábbiakban foglaltam, körülbelül a *Közös Európai Referenciakeret* által meghatározott B1-es nyelvtudás szintig juttatja el a magyarul tanulókat. A következő fejezetekben azt vizsgálom, hogy miként jelennek meg, és hogyan hasznosíthatók a kulturális ismeretek a B1-es szintű nyelvvizsgán.

10. B1-es szóbeli nyelvvizsga témák és a kulturális ismeretek

A nyelvvizsgák elemzését álláspontom szerint gyakorlati jelentőségük, hasznosíthatóságuk indokolja: többek között a munkáltatót, az oktatási és kutatási intézményeket tájékoztatja a hozzájuk jelentkező nyelvtudásáról, de emellett a nyelvtanuló számára és a nyelvet oktató tanár számára is visszajelzést ad munkájának eredményességéről, ösztönözheti a nyelvtanulást, segítheti a különböző nyelvtudás megszerzésével kapcsolatos célok megfogalmazását, a nyelvtanulásra szánt időkeretek megállapítását (Szabó 2002, 7).

Az Oktatási Hivatal Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központjának honlapján látható, hogy jelenleg két államilag elismert *magyar mint idegen nyelvi* nyelvvizsgát lehet tenni Magyarországon. Az egyik a Pécsi Tudományegyetem Idegen Nyelvi Központjában működő ECL nyelvvizsga, a másik pedig az ELTE Origo Nyelvi Centrum által gondozott Origo nyelvvizsga. Mindkét nyelvvizsgarendszerben egynyelvű nyelvvizsga tehető, ami annyit tesz, hogy az egyes feladatokban és feladatutasításokban közvetítő nyelvet nem alkalmaznak, a nyelvvizsgák a közvetítő készséget sem mérik (7).

Jelen dolgozatban az utóbbi nyelvvizsga rendszer vizsgáját vizsgálom meg. Az ELTE Origo Nyelvi Centrumban 2000 áprilisa óta lehet államilag elismert egynyelvű vizsgát tenni magyar nyelvből az alábbi szinteken: A2 (belépő szint), B1 (alapfok), B2 (középfok) és C1 (felsőfok). A belépő szintű nyelvvizsga nem akkreditált.

Részletesen a B1-es szintű nyelvvizsgát mutatom be. Részben azért, mert ez az a szint, ami a leginkább illeszkedik a vizsgált tankönyvcsaládokhoz, részint pedig azért, mert ez az a szint, melyen a nyelvtanuló már önálló nyelvhasználónak tekinthető. A legtöbb magyar nyelvet tanuló az alapfok körül, A2–B1 szinten abbahagyja a nyelvtanulást, mivel az A2-es nyelvvizsga nem akkreditált, választásom a B1-es vizsgára esett. Az ELTE Origo Nyelvi Centrum honlapján a *Közös Európai Referenciakeretből* merítve az alábbiakat foglalmazza meg a B1-es magyar nyelvvizsgáról:

„Ez a vizsga a *Közös Európai Referenciakeret* (KER) specifikációján alapul, és azt méri, hogy vizsgázóként képes vagy-e boldogulni a hétköznapi élet alapvető helyzeteiben, és hogy tudsz-e alapszinten társadalmi, kulturális és munkakapcsolatokat teremteni és fenntartani magyar nyelvi közegben. A vizsga letételéhez a körülményektől függően 350-450 órányi tanulásra van szükség. Az eredményes alapfokú vizsga teremti meg az alapot a középfokú vizsga irányába való továbblépésre” (4).

Az alábbiakban az ELTE Origo Nyelvi Centrum honlapján lévő információkat felhasználva táblázatos formában ismertetem röviden a B1-es szintű nyelvvizsga szerkezetét és készségmérő rendszerét (4).

Szóbeli vizsga	Időtartam	Feladattípus	Terjedelem	Pontszám
	10 perc	Irányított beszélgetés	Kb. 4 perc	40 pont
		Önálló témakifejtés képi stimulus alapján. Két képösszeállítás közül lehet választani	Kb. 3 perc	
		Szituációs szerepjáték: egy téma kihúzása	Kb. 3 perc	
	30 perc	Beszédértés: Részben szerkesztett dialógussal kapcsolatos feleletválasztós feladatok, feleletválasztós teszt megoldása. Audiovizuális médiából átvett és szerkesztett szöveggel kapcsolatos kérdések megválaszolása, igaz, hamis állítások, szöveg kiegészítés stb.	(1800-2200 karakter)	20 pont
	Szóbeli összesen:			60 pont

A B1-es szintű Origó nyelvvizsgán az alábbi készségeket a következő módszerek segítségével mérik (4):

A készség megnevezése	A mérés módja
Olvasott szöveg értése	A vizsgázónak meg kell értenie egyszerűbb közérdekű és nyilvános szövegeket (közlekedési információkat, ügykezeléssel kapcsolatos utasításokat stb.), alapszintű tényközlő szövegeket (használati utasításokat, reklámokat stb.), rövid személyes információkat (személyes levelet, üzenetet). Ezek olyan típusú szövegek, amilyenekkel célnyelvi környezetben már a nyelvtanulás igen korai fázisában találkozhat a nyelvtanuló. A vizsgán szereplő szövegekhez húsz egységből álló feladatsor kapcsolódik (feleletválasztós, feleletválasztós cloze, igaz-hamis).
Beszédértés	A vizsgázónak meg kell értenie a rövid párbeszédet és az audiovizuális médiából átvett, vagy nyilvánosan elhangzó rövid informatív szövegeket, és lényegileg meg kell értenie a szövegekben megfogalmazott tényállást és a közlési szándékot. Nyelvi készséget két különböző típusú feladat méri, ezekhez húsz egységből álló feladatsor kapcsolódik (információ-transzferes feladat, feleletválasztós, feleletválasztós cloze, cloze-teszt feladatok).
Beszédalképesség	A vizsgázó képes alapvető nyelvi funkciókat szóban megoldani: tájékoztatást adni, beszámolni eseményekről, leírni dolgokat és személyeket, véleményét adekvát módon kifejezni és alapvető érdekeit nyelviileg kifejezésre juttatni. A szóbeli vizsga keretében a vizsgáztatókkal rövid, személyes tárgyú beszélgetést folytat a vizsgázó, majd ezt követően önállóan leírja egy kép vagy más ábra tartalmát. Utolsó feladatként egy véletlenszerűen kiválasztott szituációt játszik el az egyik vizsgáztatóval, magyar nyelvi utasítások alapján.

Íráskészség	A vizsgázó képes alapvető nyelvi funkciókat írásban megoldani: tájékoztatást adni, beszámolni eseményekről, leírni dolgokat és személyeket, és véleményét adekvát módon kifejezni. A vizsgázó feladata egy mintegy száz szóból álló összefüggő szöveg (általában személyes tartalmú levél) megfogalmazása megadott szempontok alapján. Két különböző téma közül lehet választani.
Nyelvi ismeretek	Egy 20 ütemből és különféle feladattípusokból (feleletválasztós cloze, cloze, transzformációs feladat stb.) álló feladatsor megoldása révén bizonyíthatja a vizsgázó az alapfokú tudásszint meglétét tanúsító nyelvtani és lexikai ismereteit.

A B1-es szintű szóbeli nyelvvizsgán az irányított beszélgetés, az önálló témakifejtés és a szerepjáték feladatrészek is az alábbi szóbeli témalistára épülnek (4):

Témakör	Amiről szó eshet a témakörön belül
Én és a családom	bemutakozás, a család bemutatása, személyes információk, a vizsgázó és családtagjainak foglalkozása, családi ünnepek, tradíciók
Az otthon és a szűkebb környezet	lakhely, lakás és környék rövid bemutatása, a város vagy település, illetve kerület bemutatása, ahol a vizsgázó lakik, diákszálló, albérlet
A munka világa, napi tevékenység	a vizsgázó foglalkozása, munkája, munkaköre, további tervei, pályaválasztás, munkák a házban és a ház körül
A tanulás világa	a tanulással kapcsolatos napi tevékenységek, a vizsgázó iskolája, tantárgyai, tanárai bemutatása, vizsgák, értékelés, osztályozás, iskolai programok
Kommunikáció	nyelvtanulás, nyelvtanulási lehetőségek, az idegen nyelvek szerepe és fontossága a magánéletben és a munkában, felvilágosítás a telefon használatáról, telefonálás, a számítógép, az internet szerepe a mindennapokban
Kapcsolatok más emberekkel: magánélet és közélet	találkozás, üdvözlés, búcsú, barátok, ismerősök, iskolai vagy munkahelyi kapcsolatok, öltözködés, a kapcsolattartás eszközei: telefon, levelezés stb.
Szabadidő, szórakozás, kultúra	a szabadidő eltöltése, szórakozási lehetőségek, egyéni érdeklődési kör, hobbik, tévé, rádió, színház, mozi, koncert, jegyrendelés, jegyváltás
Egészség, egészségmegőrzés, sport	közérzet, egészséges életmód; testápolás, gyakoribb betegségek, tünetek, orvosi, kórházi ellátás, sport, sportolási lehetőségek, néhány sportág
Vásárlás és szolgáltatások	vásárlás áruházban, üzletekben; a legfontosabb élelmiszerek, ruházati és háztartási cikkek nevei, vásárlási szokások, ajándékozás, szolgáltatások: posta, telefon, bank, levél- és táviratfeladás, pénzfelvétel és -átutalás, fodrász

Utazás	utazási irodai szolgáltatások, utazás autóval, vonattal, autóbusszal, repülővel, hajóval; állomás, pályaudvar, jegyváltás, indulás, útvonal, érkezés, jegykezelés, utazási iroda, egyéni utazás a határon: útlevél- és vámvizsgálat, pénzváltás, szálláslehetőségek: szálloda, kemping stb.; szállásrendelés, megérkezés, adatlap kitöltése, szolgáltatások igénybevétele, távozás, utazási élmények
Étkezés	fontosabb ételek, italok; kedvenc ételek; egészséges étkezés; a magyar konyha, étkezés otthon, iskolában vagy munkahelyen, étkezés étteremben, helyfoglalás, rendelés, fizetés, főzés, vendégség, vendégek fogadása, bemutatás, kínálás, viselkedés vendégségben
Közlekedés	mindennapi utazás az iskolába vagy munkahelyre; helyi és távolsági közlekedés közlekedési eszközök: villamos, autóbusz, metró, autó, kerékpár stb.; jegyváltás, járművek indulása, érkezése; taxirendelés, cím közlése, fizetés, parkolás, tankolás, autójavítás
Tágabb környezetünk, a természet világa	természeti környezetünk: állatok, növények, időjárás: az évszakokra jellemző időjárás, aktuális időjárás
Magyarország	egy-egy város, táj leírása, nevezetességei, néhány ünnep, szokás
A vizsgázó országa	a vizsgázó országának főbb jellemzői: fekvés, főváros, pénznem; néhány nevezetesség, a mindennapok kultúrája: étkezés, társas érintkezés formái, közlekedés stb.

A B1-es szintű vizsga leírásából jól látszik, hogy milyen meghatározó szerepe van a kulturális tartalmaknak, az országismeretnek, a civilizációs ismereteknek, hiszen maga a vizsgaleírás is úgy fogalmaz, hogy a nyelvtudás mérés azt vizsgálja, hogy a vizsgázó képes-e *„boldogulni a hétköznapi élet alapvető helyzeteiben, és hogy tud-e alapszinten társadalmi, kulturális és munkakapcsolatokat teremteni és fenntartani magyar nyelvi közegben”* (4).

A vizsgázónak az irányított beszélgetés során a vizsgahelyzetnek megfelelő stílusban kell fogalmaznia, alkalmaznia kell a magázó formulát, a hivatalos kommunikációs helyzetekre jellemző pragmatikai és szociokulturális szabályokat figyelembe kell vennie. A képleírás feladatrészhez tartozó kép számos kulturális tartalmat közvetíthet, szerepelhet rajta egy magyar fürdő, egy tipikus étel, nevezetesség, egy magyar otthon stb. A *Fokról fokra magyarul* című nyelvvizsga felkészítő kötet alapfokú mintafeladatának képein is hungarikumok, tipikus magyar ételek, reáliák szerepelnek: paprikás csirke nokedlivel és töltött paprika (Szabó 2002, 45–46).

A szerepjáték során a szituációtól függően a vizsgázónak baráti hangvételi vagy különböző formális párbeszédnek megfelelő nyelvhasználati eszköztárt kell alkalmaznia. A vizsgázónak számos kulturális ismeretre van szüksége, tipikus szituációs feladat, hogy egy telefonbeszélgetés keretein belül kell dűlőre jutnia a vizsgázónak a vizsgáztató által játszott barátjával arról, hogy egy nagyvárosban nyaraljanak, például Budapesten, vagy inkább a természetben, például a Balatonnál. A vizsgarész sikeres teljesítéséhez elengedhetetlen a megfelelő szókincs, nyelvtantudás és pragmatikai ismeretek mellett az is, hogy a vizsgázó ismerjen budapesti nevezetességeket, kulturális programokat, szabadidős kikapcsolódási lehetőségeket a magyar fővárosban, s hogy ismerje milyen lehetőségeket kínál egy balatoni

nyaralás: milyen természeti kincsek vannak, melyek a tipikus ételek, amiket a magyarok a balatoni nyaralás során fogyasztanak, milyen fesztiválok és koncertek vannak a magyar tenger vonzáskörében stb.

A hallott szövegértés feladatrészben is számos kulturális tartalom jelenhet meg. A nyelvvizsgaközpont honlapján közzétett mintafeladat helyes megoldását bizonyára könnyebbé teszi, ha a vizsgázó ismeri Pécsi Ildikó színművészt, Gödöllő város nevét (8).

Az írásbeli vizsga feladatrészei is tartalmazhatnak civilizációs ismereteket, hiszen a különböző készségek mérésére alkalmasak a kulturális tartalmakat hordozó szövegek és feladatok, ahogy azt *A kommunikatív kompetenciák fejlesztése* című részben láttuk. Az *irányított fogalmazás* vizsgarészben például a baráti levél, vagy az ímél formai és tartalmi követelményeinek és hangvételének megfelelő szöveget kell létrehozni a vizsgázónak. Az *olvasott szöveg értése* feladatrészben sokszor civilizációs tartalmú, országismereti szöveg szerepel, a nyelvvizsga centrum honlapján például az első budapesti állatkert történetével ismerkedhetünk meg (8).

Az alábbiakban táblázatos formában sorolom fel a szóbeli nyelvvizsga témaköreit; feltüntetem, hogy milyen kulturális tartalomról eshet szó egy-egy témakörön belül, végül pedig néhány kapcsolódó tankönyvi példával illusztrálom az egyes kulturális tartalmakat. Fontos megjegyezni, hogy a kategorizáció némileg önkényes, tehát egy-egy tartalom több témakörhöz is besorolható.

Témakör	Kapcsolódó kulturális, civilizációs, országismereti tartalmak	Tankönyvi illusztráció: MagyarOK	Tankönyvi illusztráció: Halló, itt Magyarország!
Én és a családom	Bemutakozás, ünnepek, tradíciók	I./18.: Tegezés és magázás, köszönés, III./14.: A kézfogásról	II./39.: karácsony Magyarországon, II./43.: nemzeti ünnepek
Az otthon és a szűkebb környezet	A város vagy település, illetve kerület bemutatása	I./73.: A várnegyed, II./173–175.: Pécs nevezetességei	II./103.: Eger
A munka világa, napi tevékenység	Munkalehetőségek az adott országban	II./135.: önéletrajz	I./81–83.: István, a holland-magyar vegyesvállalat munkatársa
A tanulás világa	Tantárgyak, különböző szintű intézmények, osztályozás	II./112.: Magyarországi iskolai tantárgyak, II./114.: Osztályozási rendszer Magyarországon, II./127.: A legrégebbi magyar egyetemek	II./54.: magyarországi tanulmányokat folytató külföldi
Kommunikáció	Idegen nyelvek tanulása és szerepe Magyarországon, telefonálás, média és multimédiás eszközök szerepe, internethasználat Magyarországon	III./90.: Idegennyelv-oktatás a felsőoktatásban nappali tagozaton, III./77.: Magyarok internetes vásárlási szokásai, I./52.: Telefonálási rituálék, informális ímél sajátosságai	I./81.: István, a tankönyv szereplőjének nyelvtudása és nyelvtanulása
Kapcsolatok más emberekkel: magánélet és közélet	Találkozás, üdvözlés, búcsú, divat, öltözködési szokások, levelezés	III./60–61.: Hivatalos ímél: panaszlevél	I./42.: bemutatás

Szabadidő, szórakozás, kultúra	Tévé, rádió, színház, mozi, koncert; Magyarországon	II./72.: Magyar mozi sikerek: <i>Macskafogó</i> , <i>Csak szex és más semmi</i> , II./77.: A Sziget Fesztivál, II./80.: Múzeumok és kiállítások	I./92.: Pesti Műsor, Puskin mozi, I./97.: Opera, Bartók Béla
Egészség, egészségmegőrzés, sport	Sportolási lehetőségek, sport teljesítmény Magyarországon. Közérzet, betegségek és egészségmegőrzés Magyarországon	II./185.: A magyarok életmódja a WHO felmérése szerint	I./51.: rendelési idő az orvosnál, II./35.: sebészeti felvételi lap, II./66.: a magyarországi sportéletről
Vásárlás és szolgáltatások	Vásárlási szokások, ajándékozási szokások, szolgáltatások Magyarországon	III./77.: Magyarok internetes vásárlási szokásai	II./39.: karácsonyi ajándékozás. II./61.: közművek hívószámai
Utazás	Utazási lehetőségek és szokások Magyarországon, illetve a magyarok vonatkozó szokásai	III./54–55.: A Balaton, II./88., 91.: A Bükk	II./49.: nyaralás
Étkezés	Étkezési szokások, a magyar konyha	I./87.: Tipikus magyar ételek, I./96.: A magyar konyha jellemzői	I./77.: étlap
Közlekedés	Közlekedési lehetőségek és szokások	I./71.: közlekedési eszközök a városban	I./26.: sárga villamos I./88.: a nagykörút II./14.: vasút II./29.: autópálya.
Tágabb környezetünk, a természet világa	Magyarország földrajza, éghajlata	I./77–79.: Földrajz- országismeret: Sopron, Orfű, II./57.: Rekordok	II./45.: Magyarország térképe és időjárása
Magyarország	Egy-egy város, táj leírása, nevezetességei, néhány ünnep, szokás	III./49–51.: Budapest nevezetességei	II./104.: Szeged, Debrecen...
A vizsgázó országa	A vizsgázó országának főbb jellemzői: fekvés, főváros, pénznem; néhány nevezetesség, a mindennapok kultúrája: étkezés, társas érintkezés formái, közlekedés stb.	A nyelvtanulók nagyon sokféle országból származnak, melyek mindegyikének bemutatására a MID tankönyvekben nincs lehetőség.	

A táblázatban a felesleges redundancia elkerülése végett nem tüntettem fel minden egyes tankönyvi példát a nyelvvizsgán számonkérhető civilizációs és kulturális tartalmak bemutatása végett. Azt azonban fontos megjegyezni, bármilyen nyelvvizsgarendszerről és bármilyen nyelvről, illetve nyelvvizsgaszinttről legyen is szó, egyetlen tankönyvcsalád feldolgozása valószínűleg nem elegendő a sikeres vizsga letételéhez. A tankönyv tananyagát más segédkönyvek, vizsgára felkészítő kötetek, sajtótermékek és audiovizuális, valamint internetes anyagok segítségével ajánlott kiegészíteni. A következő fejezetben arról adok számot, hogy a kulturális tartalmak tanítása hogyan járul hozzá a tanulók motiválásához, miként érhetjük el, hogy diákjaink eljussanak a B1-es nyelvtudás szintig, vagy akár meghaladják azt, céljaiknak és szükségleteiknek megfelelően.

11. A célnyelvi civilizációs ismeretek szerepe a motiválásban

A tanítás folyamatának megtervezése során a tanár feladata, hogy a megfelelő motiválást is átgondolja. A kognitív pszichológia három alapvető motiváció típust különböztet meg. A belső, önjutalmazó (intrinzik) motivációt, a külső, eszköz jellegű (extrinzik) motivációt, valamint a teljesítménymotivációt. Az első a tevékenység végzésében rejlő örömet jelenti (Zerkowitz 1988: 23., Bertocchini–Costanzo 2008, 13–15).

Esetünkben egy nyelveket kedvelő diák örömét leli a magyar nyelv tanulásában. A magyarra, mint sok más kevésbé választott idegen nyelvre jellemző, hogy hobbi nyelvként tanulják, például azért, mert szeretnék egy „különleges”, azaz nem indoeurópai nyelvet tanulni. Mások egy magyarországi nyaralás kedvéért, vagy éppen párkapcsolati okokból kifolyólag kezdenek bele önként a nyelvtanulásba, a *MagyarOK* tankönyvcsalád több szereplője is ilyen okokból kifolyólag tanul magyarul, például Patrik, Anna barátja (I./26.: Tímea és Anna párbeszéde).

Különösen fontos szerepe van a belső motivációnak a magyar nyelv tanulása során azoknak a körében, akik a magyart származásnyelvként tanulják, hiszen számukra a magyar nyelvvel, kultúrával és az országgal való ismerkedés identitás formáló erővel bír. Ezek a tanulók érzelmileg kötődnek a magyar nyelvhez és kultúrához, a nyelvtanulás az identitáskeresés és formálás, a gyökerekhez való visszatérés egyik fontos útja. Hasonló belső motivációval rendelkeznek azok a magyart idegen nyelvként tanuló külföldiek, akiknek felmenői szintén magyarok voltak, de a nyelvvesztés, illetve a nyelvcsere folyamatán mentek keresztül, vagyis a magyar nyelv használatát felváltotta a fogadóország nyelvének használata. Az idősebb generációk nem öröközték át a magyar nyelvet. Ezeknek a tanulóknak idegen nyelvként kell felfedezniük a magyart (Nádor 2018, 11, 27–28).

Az extrinzik motiváció esetében arról van szó, hogy bizonyos jutalom megszerzése vagy büntetés elkerülése végett, tehát külső tényező hatására tanul a diák. Például azért, mert a magyar nyelv tanulása kötelező (Bertocchini–Costanzo 2008, 13–15). Erre példa a Budapesten működő Magyar–Kínai Kéttanítási Nyelvű Általános Iskola és Gimnázium vagy a Deutsche Schule Budapest – Thomas Mann Gymnasium, melynek 5–8 évfolyamán heti 5, illetve 4 órában kötelező a magyar nyelv tanulása (Nádor 2018, 25).

Szintén fontos szerepet játszik a külső motiváció azok életében, akik felsőfokú tanulmányaik, illetve munkájuk miatt kényszerülnek arra, hogy nyelvet tanuljanak. Pedro Romero perui üzletember a *Halló, itt Magyarország!* egyik szereplője is magyarországi felsőfokú tanulmányai során sajátította el a nyelvet (2./54.: *Van valami elvámolni valója?*). Marco, a *MagyarOk* egyik szereplője is a magyarországi munkája miatt tanult meg magyarul. A *Halló, itt Magyarország!* egyik szereplője, Barta István holland–magyar vegyesvállalatnál dolgozik, külföldi kollégáinak szintén munkájuk miatt kell megismerkedniük a magyar nyelvvel (1./81.: *A Városligetbe megyünk*).

A harmadik motiváció típus az intrinzik és az extrinzik motiváció ötvözete, az úgynevezett teljesítménymotiváció. A diák szeme előtt lebeg egy cél, amely elérésének egyik eszköze a tanulás, jelen esetben a magyar nyelv elsajátítása. Például, ha valaki a Kodály-módszer és a magyar népzene iránt érdeklődik, célja az, hogy zenepedagógussá váljon. Érdeklődési területe tehát alapvetően a zenetudomány és a zenepedagógia, de a választott terület alaposabb megismeréséhez eszközt, segítséget jelent a magyar nyelv elsajátítása. Az idegennyelv-oktatásban, amikor egy diák a tanult nyelvre csak eszközként tekint a célja eléréséhez, instrumentális motivációnak is szokás nevezni (Zerkowitz 1988, 25–26).

Hasonló a helyzet akkor, ha valaki például magyar irodalommal vagy történelemmel szeretne foglalkozni. Éppen ezért álláspontom szerint a *hungarológia* az esetek döntő többségében nem művelhető magas színvonalon magyar nyelvtudás nélkül.

A *hungarológia* fogalma sokféle, szerzőnként és korszakonként, valamint régióként változhat, de összességében egy olyan gyűjtő fogalom, mely a magyarsággal nyelvi, filológiai, jogi, társadalomtudományi és sok más aspektusból foglalkozik egy külső, azaz külföldi szemlélő szemüvegén keresztül. A motivációról írva a *hungarológia* fogalma kapcsán érdemes egy zárójelet nyitni. A mai *hungarológiai* képzés egyik komoly problémája és aktuális kihívása, hogy alapvetően filológiai természete miatt nem veszi figyelembe a hungarológus hallgatók szükségleteit és igényeit, nem alkalmazkodik a munkaerőpiac elvárásaihoz, így a hallgatókat és a potenciális leendő hallgatókat nem motiválja megfelelően (Nádor 2018, 21–22, 58–62).

A teljesítménymotivációra hétköznapi példák is hozhatók. A Vajdaságban vagy Kárpátalján élők számára egy eszköz a magyar nyelv, melynek segítségével Európai Unió tagállamban szerezhetnek állampolgárságot és munkát.

A három motivációtípus között nincs éles határ, a különböző motivációtípusok erősíthetik egymást. Egy olyan nyelvtanulóban, akit párkapcsolata Magyarországhoz köt, akinek a munkája miatt is szüksége van arra, hogy magyar nyelvet tanuljon, s aki számára a magyar nyelv elsajátítása új perspektívákat nyit, mind a három motiváció munkálkodik.

A *magyar mint idegen nyelv* oktatása során törekedni kell a motiváció kialakítására és fenntartására, melynek egyik kiváló eszköze a kulturális tartalmak, a civilizációs ismeretek tanítása. A különböző életkorú, érdeklődési körű és különböző célokkal rendelkező diákok nem azonos módon motiválhatók. A társadalomról és a magyarok mindennapjairól hírt adó kulturális tartalmak azonban minden nyelvtanuló számára motiválhatók lehetnek, hiszen hozzájárulnak ahhoz, hogy magyar nyelvi környezetben, vagy magyar vizsgán boldoguljanak. Magyarország természeti kincseinek, kulturális örökségének bemutatása, a magyar egyetemek, tudományos élet és a magyarországi munkalehetőségek megismerése mind motiválhatják a diákokat.

A civilizációs tartalmak változatos munkaformában történő feldolgozása nemcsak a kommunikatív kompetenciák fejlesztését teszi lehetővé, hanem motiválnak is. A dolgozat korábbi fejezeteiből látszódik, hogy mind a *MagyarOk*, mind a *Halló, itt Magyarország!* számos kulturális tartalmat, országismereti információt tartalmaz. Az igényes és jól felkészült tanár azonban nemcsak arra a tankönyvre támaszkodik amelyből tanít, hanem azt kiegészíti más könyvek, segédanyagok, feladatgyűjtemények, internetes források és audiovizuális anyagok segítségével, s arra biztatja diákjait, hogy az önálló tanulás és az élethosszig tartó tanulás jegyében a tanulók is keressék a saját érdeklődési körüknek megfelelő motiváló lehetőségeket a nyelvtanuláshoz – többek között kulturális programok és tartalmak segítségével: magyar filmnézés, színházlátogatás, magyar sajtótermékek olvasása, koncertek, fesztiválok, kiállítások és tudományos-ismeretterjesztő előadások látogatása, a célnyelvi civilizáció felfedezése utazással, esetleg ösztöndíj program keretein belül.

12. Zárógondolatok, további kutatási irányok

Tökéletes és teljes tankönyv nem létezik. A tankönyvek mindig kiegészítésre és aktualizálásra szorulnak. A tanulók életkori sajátosságaihoz, szükségleteihez és igényeihez kell igazítani a tankönyveket, illetve az oktatás tartalmát. Láthatjuk, hogy a kulturális ismeretek oktatása milyen mértékben járulhat hozzá a különböző nyelvi kompetenciák fejlesztéséhez, továbbá a kulturális és interkulturális kompetencia fejlesztéséhez. Megállapítottam, hogy milyen sokféle forrása van a célnyelvi civilizációs ismeretek tanításának (szöveg, kép, ábra, térkép, zene, film, játék, internet stb.), s hogy a civilizáció oktatása során változatos munkaformákat alkalmazhatunk (frontális, páros, csoportos, egyéni stb.), továbbá azt, hogy a kulturális tartalmak, interkulturális elemek tanítása a diákok motiválásában is fontos szerepet játszik. A

célnyelvi ország társadalmának, kultúrájának megfelelő ismerete nélkül a nyelvtanuló nem boldogulhat megfelelően sem a célnyelvi ország oktatási rendszerében, sem a munkaerőpiacán, de a nyelvvizsga során sem. Mindennek tükrében beigazolódni látszik, hogy a nyelv és a civilizáció oktatása szétválaszthatatlan, hatékony nyelvoktatás alapvető eleme a kulturális ismeretek átadása.

Egy esetleges későbbi, nagyobb terjedelmű dolgozatban érdemes a *MagyarOk* munkafüzetait és audiovizuális anyagait, több tankönyvcsaládot, oktatási csomagot, nyelvvizsgatípust és szintet bevonni az elemzésbe ahhoz, hogy teljesebb képet kapjunk a kulturális ismeretek tanításának lehetőségeiről és oktatásának szerepéről *magyar mint idegen nyelv* órákon.

Irodalom

- Bárdos Jenő 2005. *Élő nyelvtanítás-történet*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Bertocchi, Paola – Costanzo, Edwige 2008. *Manuel de formation pratique pour les professeurs de FLE*. Clé International, Paris.
- Braudel, Ferdinand 1993. *Grammaire des civilisations*. Flammarion, Paris.
- Csontos Nóra – Dér Csilla Ilona 2018. *Pragmatika a magyar mint idegennyelv oktatásában*. Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- Giai Béla – Nádor Orsolya (szerk.) 1998. *Magyar mint idegen nyelv. Hungarológia. Tankönyv és szöveggyűjtemény*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Kálmán László – Trón Viktor 2007. *Bevezetés a nyelvtudományba*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Nádor Orsolya 2018. *Tanított (anya)nyelvünk*. Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- Szili Katalin 2006. *Vezérkönyv a magyar grammatika tanításához (A magyart idegen nyelvként oktató tanároknak)*. Enciklopédia Kiadó, Budapest.
- Zerkowicz Judit 1988. *Tanítsunk nyelveket! Általános módszertan nyelvtanárok számára*. Tankönyvkiadó, Budapest.

Idézett tankönyvek és feladatgyűjtemények

- Baylon, Christian (et alii) 2000. *Forum*, Hachette. Paris.
- Berthet, Annie (et alii) 2013. *Alter Ego + I*. Hachette. Paris.
- Bosquet, Michèle (et alii) 2010. *Quarter Libre I*. (át dolgozott kiadás). Klett Kiadó Kft. Budapest.
- Erdős József – Prileszky Csilla 1997. *Halló, itt Magyarország! I*. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Erdős József – Prileszky Csilla 1997. *Halló, itt Magyarország! II*. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Girardet, Jacky – Cridlig, Jean-Marie 2004. *Panorama I*, Clé International. Paris.
- Soignet, Michel – Szabó Anita 2014. *France Euro Express Nouveau I*. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.
- Szabó László (szerk.) 2002. *Fokról fokra magyarul*. Idegennyelvi Továbbképző Központ. Budapest.
- Szita Szilvia – Pelcz Katalin 2013. *MagyarOK A1+*. Pécsi Tudományegyetem. Pécs.
- Szita Szilvia – Pelcz Katalin 2014. *MagyarOK A2+*. Pécsi Tudományegyetem. Pécs.
- Szita Szilvia – Pelcz Katalin 2016. *MagyarOK B1+*. Pécsi Tudományegyetem. Pécs.

Internetes források

- (1) Eötvös Loránd Tudományegyetem, alapszakok, specializációk
<https://www.btk.elte.hu/ba/alapszakok> (2018. 12. 30.)
- (2) Eötvös Loránd Tudományegyetem, diszciplináris MA
<https://www.btk.elte.hu/ma/diszciplinaris> (2018. 12. 30.)
- (3) Közös Európai Referenciakeret 2002 - magyar változat
https://nyak.oh.gov.hu/nyat/doc/KER_2002/5%20fejezet_2.pdf (2018. 12. 30.)
- (4) ELTE Origo Nyelvi Centrum, Magyar B1, alapfok
<http://www.onyc.hu/origo-nyelvvizsga/egnyelvu/magyar/b1> (2018. 12. 30.)

- (5) A *MagyarOK* tankönyvcsalád honlapja
www.magyar-ok.hu (2018. 12. 30.)
- (6) A *MagyarOK* tanári kézikönyve
http://magyar-ok.hu/hu/A2_teachers.html?ver=2.7 (2018. 12. 30.)
- (7) Államilag elismert nyelvvizsgák nyelvek szerint
https://nyak.oh.gov.hu/doc/akk_nyelvek.asp##118 (2018. 12. 30.)
- (8) ELTE Origo Nyelvi Centrum mintafeladatok
<https://www.onyc.hu/mintafeladatok> (2018. 12. 30.)

Dormán, András

The teaching of target language civilization and the development of intercultural competence in Hungarian as a foreign language course books – with an outlook on the B1 level Origo language exam

In this paper I present the cultural contents of two Hungarian as a foreign languages coursebook series: *MagyarOK I–II–III.* and *Halló, itt Magyarország! I–II.* I analyse how the teaching of cultural contents helps to develop communicative competences and in what ways it can contribute to developing and maintaining intrinsic and extrinsic, as well as performance motivation. Furthermore, I present the cultural knowledge and cultural know-how that is required at a level B1 language exam and in everyday life in the target language environment.